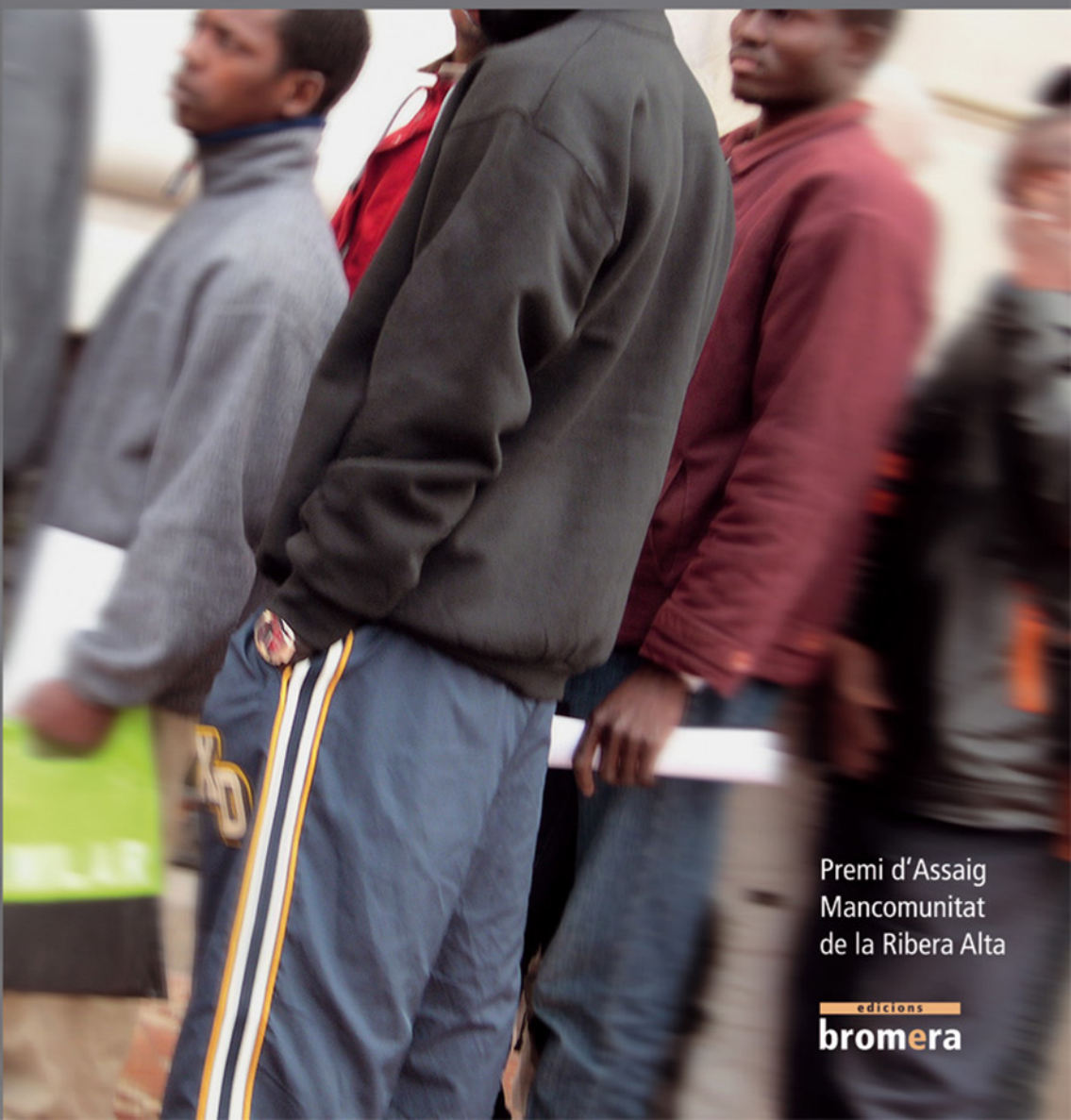

TEXTURES

EL REPTÉ DE LA INTEGRACIÓ

ANTONI COROMINAS

Premi d'Assaig
Mancomunitat
de la Ribera Alta

edicions
bromera

1. ELS PERILLS D'UNA MALA GESTIÓ DE LA IMMIGRACIÓ

El nou mil·lenni sembla haver començat amb anuncis d'intensificació inevitable del flux migratori cap a la nostra zona. Les nostres condicions econòmiques, laborals, geogràfiques i culturals en relació amb la resta de l'estat i, dins del conjunt de l'estat espanyol, en relació amb el continent africà, l'est i els països sud-americans ens converteixen en una comunitat diana que haurà de continuar construint-se tot integrant noves onades immigratòries.

El *saldo migratori* de l'estat espanyol (diferència entre el nombre d'immigrants i el d'emigrants) assolí l'any 2003 la xifra de 594.300 persones i representa un balanç positiu de 14,2 immigrants per cada mil habitants. Aquesta és de les xifres més elevades de tota la Unió Europea, segons l'Eurostat,² sols per darrere de la de Xipre i clarament per sobre de la mitjana d'Europa (+ 3,7‰). A més, els gairebé 600.000 immigrants que varen quedar-se a Espanya l'any 2003 representen més de la tercera part (el 35%) dels 1.688.400 que arribaren al

2. Eurostat, Statistical Office of the European Communities. 105/2004, 31 d'agost de 2004.

conjunt de la Unió Europea. Comparant amb els Estats Units, representen més de la meitat dels acollits durant el mateix any en aquell país (1.021.000). En el cas concret de Barcelona, el percentatge de població estrangera ha augmentat en sis anys del 2,5% al 12%.³ Això no és cap novetat per al nostre poble: especialment durant la segona meitat del segle passat hem hagut de combinar –amb més o menys encert– l’acolliment (a voltes reeixida integració) de grans volums de nouvinguts amb la preservació de la nostra cultura i la defensa de la nostra llengua.

Per alguna raó o altra (segurament per un conjunt de múltiples factors), la puixança econòmica de les comunitats de parla catalana dins del conjunt de l’estat i fins i tot en el mercat europeu global ha estat una constant i aquest és potser un dels aspectes clau que ens fa i ens continuarà fent atractius i inevitablement –i sortosa– receptors d’immigrants.

El creixement del fenomen migratori sembla encara més inevitable si a més resulta que els desequilibris en qualitat de vida, econòmics i de desenvolupament no fan més que anar augmentant en aquest planeta falsament globalitzat (Claudi Esteva⁴ parla «d’una mena de

3. CLOS, Joan. Diàleg «Congrés Mundial Moviments Humans i Immigració», en el marc dels diàlegs del Fòrum Universal de les Cultures. Barcelona, 2 de setembre de 2004.

4. ESTEVA I FABREGAT, Claudi. «Formes de la diversitat en la cultura: l’argument de la diferenciació», dins: Albert BASTARDAS I BOADA (ed.). *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*. Empúries, Barcelona, 2004, p. 56.

globalització que pretén igualar-nos en els consums, però no ho aconsegueix en la capacitat de tots els ciutadans per a accedir-hi»).

Però hauríem d'anar amb compte de no reproduir (o magnificar) a casa nostra les desigualtats que precisament a fora –globalment– han generat la necessitat de desplaçar-se. O és que l'emigració és mai per a algú una aventura romàntica? Ja ens agradaria que es materialitzés la idea que «la pàtria de cadascú es tria», llançada pel president de la Generalitat de Catalunya, Pasqual Maragall, en la inauguració del diàleg Congrés Mundial Moviments Humans i Immigració.⁵ Tal com ell reconeixia, aquesta idea és utòpica, com ho és la idea que la migració hauria de ser una possibilitat o un dret, i no pas una solució desesperada. Però, si més no, hauríem de vetllar entre tots per tendir cap a aquest model, o cap a una situació on la dignitat i la llibertat no siguin contradictòries amb l'estatus d'immigrant.

La marginació dels immigrants comença quan permetem o tolerem passivament l'existència de sectors amb una precarietat en les condicions de vida que no toleraríem per a la dignitat dels nostres. *Tolerància indiferent* com descriu Terricabras?⁶ que dolenta i contraproductent

5. MARAGALL, Pasqual. Conferència inaugural del «Congrés Mundial Moviments Humans i Immigració», en el marc dels diàlegs del Fòrum Universal de les Cultures. Barcelona, 2 de setembre de 2004.

6. TERRICABRAS, Josep-Maria. *I a tu, què t'importa? Els valors. La tria personal i l'interès col·lectiu*. La Campana, Barcelona, 2002.

pot arribar a ser la tolerància passiva, que gairebé no mereix dir-se tolerància! Si, podent denunciar o actuar contra conductes que en si no siguin tan sols diferents sinó agressives o vulnerin els drets mínims dels altres, no ho fem, no som tolerants, som còmplices. Després vindrà l'accés universal a la sanitat i l'educació, però encara seguim amb el cinisme de queixar-nos de com van de bruts o de la pudor que fan alguns captaires o alguns immigrants quan no tenen aigua ni calefacció ni menjar.

Hi ha alguns senyals clars que no anem bé, que tendim a crear guetos i marginalitat sota la capa d'aparent assimilació (serem mai una societat prou madura per a no haver de seguir debatent entre assimilar o marginar i, en canvi, integrar tot respectant la diferència?). Els immigrants han desplaçat els malalts de sida com a principal col·lectiu afectat per la tuberculosi a Espanya.⁷ S'admet que la principal causa d'aquesta major incidència són les condicions de vida precàries (de fet, aquesta malaltia està gairebé controlada en els països desenvolupats). El 15% dels *nous tuberculosos* espanyols són immigrants, mentre que els altres dos col·lectius més afectats són els individus infectats pel virus de la sida i els drogoaddictes i els alcoholics.

La creixent crispació entre alguns sectors que es troben més en contacte quotidià amb els immigrants, amb episo-

7. Sociedad Española de Neumología y Cirugía Torácica (SEPAR). «Día Mundial de la Tuberculosis», 24 de març de 2002.

dis d'agressions (per sort, encara molt aïllats) ha evidenciat un estat d'opinió contrari, hostil i de rebuig a l'arribada de nous fluxos humans. Abans que posar de manifest connotacions xenòfobes, les declaracions que arran d'alguns incidents han fet els familiars dels agressors o ells mateixos evidencien una por a la pèrdua del seu migrat estatus: un lloc de treball precari, unes condicions de vida i uns ajuts socials que ja se suposaven escassos i encara perillaran més si s'han de repartir... I si, a sobre, resulta que els mitjans de comunicació gairebé sols reflecteixen el vessant més amenaçador del fenomen migratori (la persecució de l'entrada il·legal, l'expulsió dels que no tenen *papers*, els riscos que comporta l'allau descontrolada de gent que ens *cau a sobre* —i si només surten aquestes notícies és perquè, de fet, els esforços dels governs dels països desenvolupats sembla que sols van en aquesta línia—), llavors ja tenim les condicions idònies perquè fracassi l'acceptació dels immigrants. Ja no parlo d'integració, n'hi hauria prou fins i tot, d'entrada, amb una certa resignació a la inevitable arribada de nous ciutadans.

És clar que s'han de perseguir les entrades il·legals, les màfies, la delinqüència dels que vénen de fora (igual que la dels que tenim ja a dins), però també és clar que si la major part dels delinqüents o dels empresonats són immigrants no és perquè aquesta condició ja els faci *dolents*. Resulta sorprenent que a hores d'ara encara s'hagi d'aclarir això després de les declaracions d'alguns màxims representants polítics. Aquesta és la primera *frontera* que

han de superar els immigrants i l'estigma que hauríem de superar els *locals*: la immigració com a qüestió de seguretat. Se suposa que hi ha un llindar que té a veure amb el volum i la velocitat d'acollida de nous individus, superat el qual l'ordre públic està en perill, els índexs de delinqüència es descontrolen, el sistema policial, judicial i penitenciari es bloqueja. L'altre factor limitador és el mercantil, el pragmàtic: ens fan falta més mans, però quantes exactament per no arribar a desplaçar-nos, i fins quan estaran disposats a seguir essent ciutadans *de segona*, cobrant menys per realitzar les mateixes tasques? Realment aquests dos factors arriben a posar en qüestió els drets fonamentals, humans i legals dels immigrants, tal com adverteix Javier de Lucas,⁸ i com analitzarem més endavant.

D'altra banda, hem d'integrar –necessitem fer-ho– successives onades migratòries si no és que volem que el nostre *paradís* es converteixi en un torre de marfil. Integrar vol dir, en primer lloc, donar accés a un lloc de treball, i, posteriorment, permetre i fomentar la participació i influència mútues en les diverses manifestacions socials i culturals del nostre país. Tenim un sector de serveis que ha assumit gran part de la mà d'obra nova dels últims trenta anys, per bé que inicialment la

8. DE LUCAS, Javier. «Terratrèmols polítics i polítiques d'immigració». *Idees. Revista de Temes Contemporanis*, núm. 15-16, juliol-desembre 2002.

indústria i, encara avui, la construcció aglutinés gran part d'aquesta oferta. Hem muntat una infraestructura turística descomunal, que en alguns aspectes sembla que està tocant sostre, per bé que cada any repetim un cert discurs pessimista a mitjan estiu i al final sembla que l'ocupació acaba essent força bona.

Però el cert és que continuem creixent, encara que menys, i potser sí que en algunes àrees hem aconseguit el desitjable model de fer-ho en qualitat i no en quantitat (d'altra banda, les xifres dels dos darrers estius que apunten que l'oferta d'interior o de turisme rural ja és suficient no deixen de ser una mica sorprenents: és que realment tothom segueix volent «sol i platja» pels segles dels segles?). Necessitem seguir sent competitius en aquesta àrea, tot incorporant al mercat de treball més personal, i més preparat, així com demostrant prou creativitat i recursos per a redirigir l'oferta turística vers noves fórmules.

En això influirà la imatge que sapiem projectar a l'exterior (i que en certa mesura serà un reflex, més o menys distorsionat, de la realitat) i el grau en què els *nous valencians*, els *nous catalans* o els *nous illencs* (encara que vinguin sols atrets per una possibilitat de feina) sentin com a seu aquest *producte*. Perquè són ells els que en primera línia atendran el visitant *de temporada*. Quant a la resta de l'estat espanyol, és sorprenent com pot arribar a ser de negativa aquesta imatge, sobretot pel que fa a Catalunya. Segurament, aquí han influït molts factors,

entre els quals poden haver-s'hi barrejat manipulacions interessades, o la mà de l'etern centralisme, però sembla que no hem sabut vendre massa bé aspectes com els dos grans binomis que a més representen els estigmes principals que ens mantenen penjats des de la resta d'Espanya: el de *polacos* que s'entesten a no parlar en cristià o en la llengua de l'imperi (perdó: el tema de la integració-defensa de la llengua) i el de *pidolaires-mesquins-fenícis* (perdó: el tema de la redistribució pressupostària justa o la dignitat i equitat en els impostos i l'aportació al «bé comú estatal»). I he dit sorprenent mala imatge perquè, vist des de dins (també per persones que no són d'aquí), la realitat no coincideix del tot (en alguns aspectes, ni de bon tros) amb aquests prejudicis. Però en alguns sectors, o per part d'alguns, o en determinades maneres de plantejar-ho, potser no ho hem fet prou bé, o no hem sabut *vendre*, o realment ho estem fent malament.